

Indledningen er redigeret af Kim Steen Ravn og Kirsten Vad

Tilsyn ved dr.phil. Jes Fabricius Møller

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til “Den Skielskørske Valgkamp”

ved Jens Lei Wendel-Hansen

Indhold

- 1 Anledning
- 2 Grundtvig og tronfølgeloven
- 3 Valgene i Skælskør
- 4 Indhold
- 5 Efterspil
- 6 Anvendt litteratur

1 Anledning

“Den Skielskørske Valgkamp” blev bragt i tidsskriftet *Dannebrog* den 6. juni 1853. I 1853 blev der afholdt folketingsvalg to gange, den 26. februar og den 27. maj. Grundtvig stillede op til begge valg, begge gange i Skælskør-kredsen.

Grundtvig skrev den 10. februar 1853 til sin ven P.A. Fenger:

Saa forvirrede, som Sagerne, og saa skiæv, som deres Gang for Øieblikket er, uden at dog Haabet om en god Vending er udelukket, maa jeg naturligviis stille mig til Valg; hvorsomhelst jeg tænker, det snarest kan times (Grundtvig 1926, s. 525).

Denne forvirring var afledt af den trussel mod danskheden, som Grundtvig syntes at se i samtidens politiske tendenser. Som følge af aftalerne med stormagterne i kølvandet på Treårskrigen 1848-1851 var den danske regering blevet pålagt at holde det danske monarki med dets både tyske og danske borgere sammen. Blandt de politiske midler hertil var en ændring af tronfølgeloven, som skulle sikre, at monarkiet forblev samlet, når den barnløse Frederik 7. døde. Tronfølgeloven skabte dermed enhed i arvefølgen og forudsætning for etableringen af den fællesforfatning for hele monarkiet, som var stillet i udsigt som en løsning på stormagternes

fordringer med regeringen Bluhmes kundgørelse fra 28. januar 1852. Den blev dog først virkelighed med regeringen Bangs fællesforfatning af 2. oktober 1855.

2 Grundtvig og tronfølgeloven

I Londontraktaten af 8. maj 1852 var Danmark og de europæiske stormagter blevet enige om at gøre prins Christian af Glücksburg (den senere Christian 9.) til tronfølger. Det var denne tronfølgelov, der nu ad forfatningsmæssig vej skulle vedtages i det danske parlament Rigsdagen. Dertil krævede Junigrundlovens § 4, at Rigsdagens to kamre, Folketinget og Landstinget, forenedes, og at denne samlede Rigsdag vedtog forslaget med tre fjerdedeles tilslutning.

Grundtvig var imod bestræbelserne om at knytte den nationalt splittede helstat yderligere sammen, men ønskede, at den danske nation skulle følge sin egen vej. Det er uklart, om Grundtvig havde en klar forestilling om, hvordan den danske nation skulle afsondres fra monarkiets tyske indbyggere, da han i tidens løb både havde udtrykt sig, så han både kunne tolkes som ejerdansk og tilhænger af Slesvigs deling (Møller 2015, s. 116). Ikke desto mindre var det på dette program, han stillede op ved valgene i Skælskør. Det dannede også grundlaget for etableringen af Den Danske Forening, som Grundtvig med ti andre som led i valgagitationen indbød til stiftelsen af den 23. februar 1853, fordi “den forestaaende Sammenføjning af Monarkiets meget forskellige Dele udsætter det Danske Folk og Rige for stor og øiensynlig [tydelig, åbenlys] Fare” (Grundtvig 1853a). Invitationen til oprettelsen kan læses [her](#).

3 Valgene i Skælskør

Det første valg den 26. februar 1853 vandt Grundtvig med et snævert flertal, 571 stemmer mod 563, over den siddende folketingsmand Søren Jensen fra Rude (Jensen 1915, s. 82). Grundtvig var dermed folketingsmand, da der den 18. april 1853 skulle stemmes ved den sidste behandling af tronfølgeloven. Regeringen indkasserede her et nederlag, da 45 rigsdagsmedlemmer i Den forenede Rigsdag, deriblandt Grundtvig, stemte imod tronfølgeloven, mens 97 stemte for. Dermed havde man ikke opnået de tre fjerdedeles flertal (Neergaard 1892, s. 808).

Som følge af nederlaget blev Rigsdagen opløst, og en række ministre, deriblandt premierminister C.A. Bluhme, valgte at udtræde af regeringen. Ny premierminister blev den stærkt helstatskonservative A.S. Ørsted. Nyvalget til Folketinget blev fastsat til 27. maj. Grundtvig søgte genvalg i Skælskør.

Særlig tæt fulgte avisen *Folkebladet: Almuevennen* dette valg i Skælskør. Avisen var tilknyttet Bondevennernes Selskab, der havde opfordret til politisk bekæmpelse af de 45, altså de rigsdagsmedlemmer inklusive Grundtvig, der havde stemt imod tronfølgeloven. Selskabet så i Grundtvig både et udtryk for den forhadte embedselite og den krigeriske nationalisme. Selskabet støttede ændringen af tronfølgeloven for at imødekomme de europæiske stormagters krav, den såkaldte europæiske nødvendighed, for derefter at kunne komme i gang med det reformarbejde, som selskabet fandt særlig påtrængende, ikke mindst demokratiseringen af

sogneforstanderskaberne og afskaffelsen af fæstevæsenet (*Folkebladet: Almuevennen* 1853, sp. 1).

Grundtvig tabte valget den 27. maj til sin forgænger og tidligere modstander i kampen om mandatet, Søren Jensen, der fik 582 stemmer. For Grundtvig stemte 412 (Jensen 1915, s. 82). I artiklen “Den Skielskørske Valgkamp” udstiller Grundtvig sine refleksioner over de to intense valgkampe i Skælskør. Den blev bragt i Den Danske Forenings medlemsblad *Dannebrog* godt en uge efter valgnederlaget.

4 Indhold

I artiklen fremfører Grundtvig sine motiver for at søge valg. Han nærer, skriver han, ikke noget personligt ønske om en rigsdagsplads, men han ønskede Den danske Forenings synspunkter repræsenterede i Folketinget. Ændringen af tronfølgeloven spiller her en særlig rolle, da Grundtvig ønsker, at den falder, og at han dermed vil bidrage til at få valgt den fjerdedel, der i Den forenede Rigsdag skal til for at forkaste en beslutning. Grundtvig ser dermed også valgresultatet i folketingsvalget i maj som et nederlag til danskheden og mener her at have den offentlige opinion med sig.

Grundtvigs tone i artiklen er stridsmandens. Han medgiver, at man, om end den var tabt på forhånd, kunne være kommet tættere på en sejr i Skælskør, hvis man havde overtalt ham til at sætte alt ind på det, men han stillede først og fremmest op for, at man ikke kunne beskyldte ham for kujoneri.

Grundtvig udtrykker som vanligt tillid til, at Gud giver sejr til den, der kæmper. Grundtvig mente, at han selv og hans meningsfæller på Rigsdagen havde kæmpet lige så tappert med deres midler, som de unge soldater havde gjort det i krigen med deres våben. Sagen er ikke tabt, “saalænge der er en Gud i Himlen og Dansk Enighed paa Jorden!” (sp. 4).

5 Efterspil

Grundtvig fortsatte med at ytre sin modstand imod tronfølgeloven, som f.eks. i digtet “Den Danske Nødvendighed” (1853), der blev bragt i *Dannebrog* den 17. juni samme år, og som kan læses [her](#) (Grundtvig 1853b). Ikke desto mindre blev tronfølgeloven vedtaget og underskrevet af Frederik 7. den 31. juli 1853 (Neergaard 1892, s. 833).

Grundtvig stillede op som folketingskandidat igen ved suppleringsvalget i Præstøkredsen den 2. juni 1854 og sad derefter i Folketinget indtil 1858. Han fortsatte her sin intense modstand mod den konstitutionelle helstat med udgangspunkt i tanken om den danske nødvendighed i modsætning til den såkaldte europæiske nødvendighed.

6 Anvendt litteratur

- *Folkebladet: Almuevennen* (1853), nr. 87, 26. april. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1853a) *Indbydelse til en Dansk Forening*. København.

- Grundtvig, N.F.S. (1853b) "Den Danske Nødvendighed" i *Dannebrog. Et Ugeblad for den Danske Forening*, nr. 5, 17. juni, sp. [1]-[4]. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1926) *Breve fra og til N. F. S. Grundtvig*, udg. Georg Christensen og Stener Grundtvig, bind 1-2, bind 2: (1821-1872). København.
- Jensen, J.P. (1915) *Valgene til Rigsdagen 1848-1915. En historisk-statistisk Fremstilling*. Roskilde.
- Møller, Jes Fabricius (2015) "Grundtvigs betydning for samfundet" i *Grundtvig-Studier 2015*, s. 103-130. København.
- Neergaard, N. (1892) *Under Junigrundloven. En Fremstilling af det danske Folks politiske Historie fra 1848 til 1866*, bind 1-2, bind 1. København.